

СЕЉАК.

Недељни лист за поље, кућу, башту, умјетност и обртност.

ГОДИНА IV.	„Сељак“ излази сваког Понедељника на велико по табака.	БР.	Предлатити се може код уредништва „Сељака“, код познати скупитеља и код сваке ц. кр. поште.	1. ФЕБРУАРА.
Нови Сад.	За боље разјасњавање доноси дрворезе и прилоге.	5.	Рекламације шаљу се незапечаћене.	1865.
На годину 4 фр. а. вр.		Издаје и уређује: Ђорђе Радић.		На по године 2 фр. а. в.

Шта је слана?

Смрзнута роса назива се слана.

Роса се смрзава, кад се она тврда тела, на која она пада, разладе испод топломерске нуле (точке смрзавања). У своје смрзавању, роса се претвара у ледене иглице, које се састављају на углове (с почетка од 60°), те издају врло лепе облике.

Све што повећава разлику између температуре тврдих тела и температуре околног ваздуха, све то подпомаже слану: а све што смањује ту разлику, све то спречује слану.

У пролеће и у јесен, кад су дани краћи, а ноћи дуже, температура тврдих тела подиже се у дан само неколико степени над точком смрзавања, па се у другим ноћима лако спушта испод те точке. У том случају росне капљице, што падну на разлађена тврда тела смрзавају се, и отуд постаје слана. — Тако исто у ведрој и тихој ноћи, као и на висинама, јаче се разлађују тврда тела, па и слана лакше постаје, него у противном случају. — Најпосле слана постаје, и кад после дуже ладноће настане тонал и влажан ветар. Јер кад у том случају водена пара дође у додир са тврдим телима, која су задржала своју пређашњу ладноћу, она се сгуњава у капљице које се и смрзавају; докле се најпосле топлијим ваздухом не загреју и тврда тела, која се налазе на слободном пољу.

Магла и облак. Магла и облак састоје се из велике гомиле најситнијих водених меурића, који по ваздуху плоче и провидност његову смањују. Они постају кад се влажан ваздух на све стране разлади

тако, да се по свему њему водена пара у најситније меуриће сгусне. Разлика између магле и облака само је у овоме: магла се гомила на површину земље; а облак се вије високо по атмосфери. Иначе, између магле и облака нема никакве суштаствене разлике.

Могло би се рећи: магла је облак на земљи; или облак је магла на висини.

Магла траје, докле се у ситним капљама на земљу неслегне; или докле се топлијим ваздухом — пошто се сунце роди — опет у пару непретвори, или се као облак увис неподигне. У лето се магла лако разилази, али у јесен и у зиму немогу је зраци топлоте који долазе од сунца свагда надвладати, већ понекад она траје по читав дан, па и дуже.

Кад се магла на земљу слегне: онда се њоме знатно смањи ваздушна влажност, те се можемо надати лепом времену; али кад се она увис подигне: онда се њоме могу остали облаци толико сгуснути, да из њих киша падне.

Облаци међу собом разликују се по облику, по висини и по боји.

Облик облака зависи од мере и начина нагомилања водених капљица, из којих се он састоји. У том погледу разликују се ови поглавити видови:

1) Перјави облаци (које морнари називају мачији реп). Они се указују после дугог лепог времена, као нежне беле пруге на плавом небу; час су кончасти или коврчasti, час бичевити или перјави, час опет мрежасто прелетени и укрштени; а свагда се врло високо вију. — Кад су перјави облаци на једном крају врхати, а на другом тубасти: они се

називају ветриљке, јер њихов врх обично показује одкуд ветар дува.

2) Густе (нагомилани, збијени) облаци (метња облачина, памучни дењкови као што их морнари зову). Они постају нарочито у топло доба године и у подне, кад се вода нагло испарава, и кад се тонал ваздух нагло у вис подиже: и изгледају као полукружни брегови, или, кад их сунце осветли, представљају се у гомилама као снежне планине.

3) Пластав облак изгледа као разширена магла, или као магла ерубљена и с једне и с друге стране, која се у вече слеже на ливаде и на воду, а изјутра, пошто се сунце роди, опет се разилази.

Кад се перјави облаци укажу у пругама више нагомиланим, него за себе одељеним: знак је, да је атмосфера влажна, или да на оној висини, где су ти облаци, дува влажан ваздух, те се и киши надати можемо. — Густих облака највише има у најтоплије доба дана, затим их све више нестаје, докле се око залазак сунца небо сасвим неизведри: почем се густе облаци спуште у топлије слојеве ваздуха, па се ту опет у пару претворе. Докле год ти облаци имају полукружан вид, нетреба се бојати кише: они су свагда знак само незнатног покретања ваздуха. —

Осим споменутих главних облака, разликују се по облику још и ови споредни видови, који су или прелаз једног главног облака у други, или су сједињење главних облака:

4) Перјаво-густе облаци, који представљају прелаз перјавог облака у густе облак. Они се састоје из многих округластих и високних облачића, који се зову и овчице. У летње вечери, показују се често врло велики, и са свију страна лепо ерубљени перјаво-густе облаци.

5) Перјаво-пластиви облаци одликују се својим далеким раширењем, својом незнатном густином. Кад се укажу у зениту, представљају један пласт, саденут од многих ситних облачића, али кад су на крају видног неба (на хоризонту), па им се само попречна страна види, изгледају као нека густа, далеко пружена бразда. Често се и сво небо навуче перјаво-пластивим облаком, као каквим белом застиром, која се све више сгушћава, докле се најпосле незбије у сиви облак са кончастим крајцима, те у даљини изгледа као густа магла. Из тог облака пада киша, због чега се он и назива кишни облак. — Они облаци, што нам се на залазку сунца често указују у оној величаственој боји, припадају обично перјаво-пластивим облацима.

6) Пругасти или угомилани густе облаци изгледају као састављени из густих и пластивих облака, али се могу сматрати и као прелаз густих облака у кишни облак.

Перјаво-густе облаци сматрају се после дужег каквог времена као знаци повољније мене. Из кишног облака пада обично тиха киша, која дуго траје и надалеко се простире (пределна киша). Ту кишу доноси обично топли влажни ветар (југ). Тај дува с почетка по висини, правећи перјаве облаке, који се после с ветром све ниже спу-

штају, докле се најпосле несаставе у обшти кишни облак.

По висини, на којој се налазе, облаци се врло разликују. Као што се досад онајало:

1) Највише се подижу перјави облаци. Њихова висина рачуна се у средњу руку око 20.000 стопа над земљом; а они се могу узвисити и до једну миљу.

2) Ниже се вију густе облаци. Њихова средња висина своди се на 500 стопа. У лето подижу се они над сувом земљом од 3000 до 10.000 стопа високо, а над светским морем од 2700 до 4200 стопа.

3) Обично се врло ниско вију кишни и уобште влажни облаци. Њихова висина мења се између 1500 и 5000 стопа.

Почем на висини перјавих облака температура атмосфере врло ниско (испод нуле) стоји: то је сва прилика, да се ти облаци састоје из ситних леденица; што се потврђује и блештећом белоћом њиховом. — Кишни и влажни облаци, пошто изгубе нешто од своје влаге, те постану ређи, подижу се и на већу висину.

Као што су у лето, због једначијег подељења топлоте, ветрови са страна слабији него у остала годишња времена: тако се у лето топле струје ваздуха а уз њих и облаци неспречније и даље у вис подижу, него у зиму. У жарком појасу облаци се из истог узрока вију по већој висини, него код нас. По Хумболту вију се облаци у жарком појасу око 9—10 хиљада стопа високо. У Швајцарској обливају густе облаци врхове планина већ на висини од 5000 стопа. Што је даљи облак: он изгледа све мањи као и свака друга ствар, кад је у даљини.

Боја облака зависи од њиховог положаја спрам сунца и спрам онога, ко их гледа: као и од њихове густине.

Густе облаци купе у себе зраке светлости, те изгледају белчасте.

Од оних облака што су на крају видног неба (на хоризонту) може нам само слабочка светлост доћи; с тога они изгледају такви.

„Г. XVII.“

Пчеларство.

Кад је, у које време, и какве је кошнице ради добра приплода најпробитачније куповати. — Како ји с' пролећа наместити. — У које време подрезивати, и о нужности самог подрезивања, — за сад дотле, — по сопственом искуству, ради подизања ове користне животињице пчелице — желим коју речцу путем вашег честитог листа о том проговорити.

1. Време куповања и запањања кошница јесте: време роидбе куповањем ројева, — поздна јесен, — и с' пролећа. Кад се пак у друго ма које доба кошница купи, притом још у једном месту налазећи се, тад се многа пчела упропасти, кошница народом ослаби, јер се многа пчела врати на заобичајено место, ту

ненашавши своју кошницу, тумаре у најближњу, покосе се, и умртве. Штета се из тог дакле види и по оног који је продао, и по оног који је купио. Али ипак из удаљеног, од прилике на 2 сата места, може човек ма у које доба кошницу купити, ту ће се сва пчела у целини сачувати, ту јој постане нов пут полета, нов завичај, ново поднебије. Но при свем том осведочено је: да је пролеће, и по купца и по продавца најбоље, најудесније и пробитачније. Истина да су у то време кошнице најкупље, али и заслужују издата новца, јер су иззимовале, здраве, додржане, и само да се укаже благодатно пролеће, па да на брзо своје геси троином, а и више себе исплате! Оволико о времену куповања кошница. —

2. Какве кошнице куповати треба.

Многи наши људи почну по коју кошницу држати, но на брзо изгубе вољу на држање. Овоме се приписује понајвише хрђава година, и ово је по већој части истина, — али да кошнице и на доброј години код невјеже и небриге пропасти могу, и то се рекао би порећи не да! И ако се кошнице на хрђавој години роити и приплођавати и немогу, то помоћу неге и приљезанија малог, око њи употребљеног, бар за ону годину пропасти и утамани се немогу. Изгубио је вели вољу на кошнице, и не даду се баш држати, а и неизгубио и недалому се! Купио је, само да много новца неизда једну или две слабе кошнице, или ји је добио на поклон, мето ји је тамо у башту, оставио ји без икаквог надзора, коров ји обрасто, водице чисте никад не дати им, не ићи им штоно веле: ни најмање на руку, сваки гад на њи навалио, јер је сладак мед, да сироте и покрај најбоље године пропасти морају; на ројеве не мотрећи, ако би се који по несрећи и десио, погубе се, маторка изројена а не подрезана, ометиљи се, и тако ти она пропадне, а газда вели: хрђава је година, не даду ми се кошнице држати! А наш је предјел тако удесан за кошнице, да се с' горњи предјели — у којима се људи свакојак довијају, за неговати моћи пчеларство — тако судара: да што је код нас лоша, код њи је обично добра година. Кад би ти људи, тако пчеларству вични, дошли у наше бачко подунавље и потисје и благословену китњасту росну Фрушку гору, морали би се заиста обогатити!

Еле код нас као и свуда покрај добре године, купљени добри кошница, нешто неге и приљезанија, од овога трога, зависи добар и сигуран напредак у кошница. Кошница се добра познаје по тежини и множини меда и пчела, по својем бељем и чистијем саћу, и пријатном тога задају, у ком се још и не развијени или зачети пчела као црвићи, или пак у самом саћу снешена јајца видити дају. У маторке кошнице саће је црно, а ројеви су бољи за приплод. За овакову кошницу ни 10 фр. није преплаћено. —

3. О намештању кошница.

Место на којем се кошнице у пролеће и на цело лето сместити имају, треба доста тврдо да буде, набијено белом земљом, да мрави, бубице, жабе итд. лако у њи не долазе. Даље, осведочено је да кошнице истакну окренуте по најбоље напредују, тако им сунце

рано лети огране, пробуди, и на посао покрене, на другу ма коју страну окренути није пробитачно, једно због полдневне припеке, од подне, а друго због несносни сјеверо-западни ветрова и непогода.

Ми обично на кошнице мећемо каптарове од рогоза, сламе или сите, који чине услугу за обрану сунчане припеке, и непогодни времена; — но ми би без ови каптарова лако могли бити, јер они не чине толико услужне користи, колико нам штете наносе; у оваким каптаровима леже се обично којекакав гад, мишеви, бубице и оне опасне мале лептирице, које је све пчели на штету. — Ту дакле не услугу коју нам каптарови чине, ваља заменити ониском дашчицом надстрешњицом, а кошнице добро облепити с' балегом, помешаном иловачом земљом. Пред овако постављеним кошницама, ваља бар на 1 хват земљу чисто без траве држати, да кад пчелица обтерећена и уморна пред кошницу падне, свог одмора ради, не шчепа је из траве жаба и неупропашћује, која је велики непријатељ пчеле. О жабином том злочинству осведочио сам се, јер сам је затекао, гди је на лету живе пчеле гутала. Растојање од кошнице до кошнице треба да садржава најмање две стопе. Те тако намештене и добро облепљене кошнице, треба да седну тако на земљу, да никакав гад не може се под њи увлачити; — да им је лето дугуљасто али узано, а не као што обично праве округло, и то у пролеће по богатству дружине мање, у лето веће, а пред јесен опет мање због тућица и крађе. К' тому је нуждан поплитак судић, ако је икако можно с' текућом водом, а на воду треба тречице помећати, да пчеле имају гди стати, а да се неутоне. Овај судић ваља на ближе поставити.

4. О подрезивању кошница. Подрезивати ваља кошнице: не рано, а не сасвим доцне, не здраво, а опет не остављати ни сувише саћа, него свагда соразмерно мноштву пчела, тако, да га могу пчеле лепо покрити, и од којекакве нечистоте сачувати и изчистити; — а то је време, кад су пчеле почеле цветни прашак на ногама носити, то тек бива око месеца Марта и Априла. Подрезивање ово кошница, здраво је нужно, јер се с' подрезивањем побуди и покрене пчела на нов рад, ново зидање саћа, а у новом саћу радије се и боље пчела леже, а с' тим кошница богата и напредује; — а друго, помаже се с' тим пчели — још ако је саће укварено и плесниво — пре изчистити га, да нов посао лакше и радије предузети може. Кошницу при подрезивању најпре обично димом закадити ваља, и ако је маторка, треба је дубље од млађе кошнице — до сами залежени пчела — подрезати. Кад се при подрезивању опази у саћу залежени млади пчела, онда је знак да пчеле нису без матице. У којој се пак кошници то до конца Априла не да видити, те су пчеле без матице, обично такве бивају одма зуком немирније, и тумарају тамо амо по кошници; — ту је помоћ најлакша: с'јединити те пчеле, с' пчелама које имају матицу, а слабог су иначе народа. Кад се кошнице подрежу, нужно ће бити кроз који дан сваки дан испод њи изчистити; — и ако се при подре-

зивању засекао у мед, то прашком ваља посути, да се пчела остала ненамама, које кошницу упронастити може. Подрезано чисто ново и лепо саће пчелино — а не трутово, које се познаје по већим рупицама — добро је на оставу метути, и кад узтреба при новим ројевима ради почетка, употребљавати. —

Осим овог подрезивања, још једном се у години кошнице подрезују, а то бива после роидбе. По о том, и још к' тому нуждом даљем — као при времену роидбе — обхођењу, по свом некуству, повешћу реч други пут. —

У Ст. Бечеју.

Ст. Болманац.

Да воду у бунару од смрада сачуван.

Позната је ствар, да је у многим предјелима обичај, да се при иззиђивању бунара међу циглама маовина умеће. Који то ради, мисли, да ће вода из земље кроз маовину лакше у бунар цурити. Није ово ни на који начин пофаљено, ал се с' друге стране овим већа неугодност навлачи, јер маовина мало по мало труне, пак води непријатан мирис одаје. Да се дакле ова неугодност избегне, и да се здраве и пријатне воде добије, најбоље ће се овим поступком докучити. При иззиђивању бунара дакле, треба узети дрвена угљена, пак испод камења с' једне шаке посути, а тако исто и између сваког реда камења по нешто угља посути. Овим се начином у бунар сливајућа вода управо бистри, и неким својствима угљена сасвим изчисти, тако, да увек пријатном и чистом остаје.

(Bauzeitung.)

Да ти се масло дуже времена добро одржи и неуквари.

Кад си путер из буренцета већ извадио, добро изцедио и осушио, а ти направи од њега мале лебчиће, пак ји тако у један лонац сложи, да се празна места невиде. Узми један котао или већи, шири лонац, налиј до полак воде, пак мети у њега онај с' путером напуњен лонац. Сад обоје мети на ватру, и догле на ватри нек остане, док вода непочне врити. Кад већ доста узавре, а ти га скини с' ватре, остави да се олади, и тек онда онај с' маслом сад напуњен лонац извади. Овако зготовљено масло — вели „Journal l'agriculture belge“ — прија и после 6 месеци исто тако, као и свеж путер, ако се наравно на покладно место чува. Топљењем путера у овом врелом купатилу, нестане свега сирца, који би путер укварити могао; и тако се то масло после за све кућске потребе употребити може.

Да уништиш „чичак“ по баншти.

У Енглеској га са косом, коју најпре у растопљену галицу замоче косе, и то, док јошт није чичке ука-

зао, јер кад етабло оматори, слабо овај лек помаже. Енглези и сваки други коров овако тамане, особито ашту која им — а и нами — по житницама и зобиштама расте.

Трговина и обртност.

В Беч 28. јануара. (Оригинални допис.) Ове недеље дошавши извештаји о овоземним и иностраним обртајима са шећером, неугађају нам баш инајмање. Свуд се трговци заустежу већи квантум и куповати; нема нигде поверења. — Тек што се из Прага покушавало рафинирани шећер у Хамбург извозити, тако се дигосе Холандези са њовим јефтиним ситним шећером, и преувише тржишта њиме по јужној части отачбине наше, особито Трет, и уобште јадранско море; то исто бива и из Марсеља са француским шећером; и то у исто доба, кад се неуражени шећер од нас преко Боденбаха у Француску почео слати. Ал све је бадава! ништа ти извози код нас, нит' код њи икакав уплив на повишење цене чине. Узрок је свему овоме тај, што је изврва траљав посао био, те се је сваки само за најнуждније побринуо. Сиви бразилијански шећер кошта данас у средњу руку да речем међу Хамбургом и Третом фр. 13.50 нов. а. вр. у сребру по бечкој центи. Од 120 година није тако јефтина била ова врста шећера, као данас. Најниже цене бијаше године

1753 са фр. 17.84 нов.

1831 „ „ 15. — „

1834 „ „ 13.50 „

1841|48 „ „ 14.—16.50., а највише бијаше године

1791|99 са фр. 40 35—66.55

1800|16 „ „ 39.— 41.—

Данас је у цени врло мала разлика, од прошасте недеље.

Сегедин 25. јануара. (Оригинални допис.) После дужег времена, могу вам тек сада нешто сталније о обртају са ропом рећи — кад би то обртајем назвати смео! Ма да увози илеу баш особити, ипак веле наши трговци: „Можемо јошт чекати!“

Од ово неколико мразева, поправило се мало пут, у сљед чега се очекују већи увози, који ће ваљада какав год уплив на цене учинити. Какве ће цене сад бити, јави ћу вам идуће недеље. Кук у р у за имамо доста, ал се слабо продаје. Ове недеље купише неки страни трговци 2000 вагона по 1 фр. 5 нов. које таки железницом и одвезоше.

Бечка берза од 25. до 31. јануара 1865.

Наименовање дотичвог папира.	понед. 25.	вторн. 26.	среда 27.	четвр. 28.	петак 29.	субота 30.
Државни зајам	79.40	79.20	79.30	79.25	79.40	79.50
50/0 металици	72.40	72.30	72.40	72.50	72.50	72.50
Државне срећке од год. 1839.	162.—	166.25	162.25	161.50	160.75	—.—
1860.	94.90	95.—	94.80	94.30	94.30	94.60
Срећке Естерхазијове од 40 фр.	112.—	112.—	112.—	112.—	112.—	—.—
„ Палеијове од 40 фр.	29.50	29.50	29.50	29.50	29.50	—.—
„ Виндингр. „ 20 „	17.75	17.75	17.75	17.75	17.75	—.—
„ Кеглевића „ 10 „	14.50	14.50	14.50	14.50	14.50	—.—
„ Кредитног завода	127.40	127.—	127.—	127.—	127.—	—.—
Националн. банк-акције од 1000 фр.	808.—	806.—	803.—	802.—	803.—	804.—
Дукат	5.32	5.35	5.35	5.36	5.36	5.34
Наполеондор	9.—	9.02	9.05	9.08	9.08	—.—
Сребро	112.—	112.—	112.25	112.50	113.—	112.50

ОДГОВОРИ.

Г. Каменку Ј. Јоановићу у Панчево. Бићемо захвални. Г. Николи Буковали у Бечкерек. Ми ћемо сами лист код тамошње поште рекламовати, јер се одавде најточније шаље, и пакета, која се код нас у уредништву при експедицији завеже, неотвара се до Бечкерек нигде, као што је и код други пакета обичај, гди више од једног предбројника има. Листови ваши: или морају тамо на пошти лежати, или су тамо забачени. Код нас вије кривица. — Семена у своје време, јер што мало имадосмо, све је већ раздато.

Обштини Л. Ваша је обштина довољно јака, једна од најјачи — може дакле 2, или 4 фр. послати. Без повица нећемо циком лист слати, јер јошт од преклане неможемо дуг да покупимо. То је узрок.